

ჰეგელის
რელიგიის
ფილოსოფია



კრებულის რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე

HEGEL'S PHILOSOPHY
OF RELIGION

Edited by Tengiz Iremadze

ჰეგელის რელიგიის ფილოსოფია

კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი
თენგიზ ირემაძე

HEGEL'S PHILOSOPHY OF RELIGION

Edited by Tengiz Iremadze

თბილისი 2019 Tbilisi

ახალი საქართველოს უნივერსიტეტი
კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის
სამეცნიერო-კვლევითი არქივი

NEW GEORGIAN UNIVERSITY
Archive of Caucasian Philosophy and Theology

კრებულის შემდგენელი და სამეცნიერო რედაქტორი:
პროფესორი, დოქტორი თენგიზ ირემაძე

Editor: Prof. Dr. Tengiz Iremadze

რეცენზენტები: პროფესორი, დოქტორი უდო რაინჰოლდ იეკი
პროფესორი, დოქტორი დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერია

Reviewers: Prof. Dr. Udo Reinhold Jeck
Prof. Dr. Dodo Labuchidze-Khoperia

დაკაბადონება და ყდის დიზაინი: გიორგი ბაგრატიონი
Cover design and Book layout: **Giorgi Bagrationi**

პირველი გამოცემა, 2019
First Edition, 2019

© კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის
სამეცნიერო-კვლევითი არქივი, 2019
© Archive of Caucasian Philosophy and Theology, 2019

დაიბეჭდა შპს „ფავორიტი სტილში“, 2019
თბილისი, ჩუბინაშვილის 50

ISBN 978-9941-8-1000-8

სარჩევი

წინათქმა	7
<i>ჰელმუტ შნაიდერი</i>	
ჰეგელის პირველი ლექცია რელიგიის ფილოსოფიის შესახებ ბერლინში, 1821 წლის ზაფხულის სემესტრში	11
<i>ჯაკომო რინალდი</i>	
ჰეგელის რელიგიის ფილოსოფიის მნიშვნელობა თანამედროვეობაში	51
<i>გიუნტერ კრუკი</i>	
ჰეგელის რელიგიის ფილოსოფია. რელიგიის ჭეშმარიტება ჰეგელის ადრეულ და გვიანდელ კონცეპტებში რელიგიის შესახებ ...	81
<i>ტომ კლეფმანი</i>	
ჰეგელის რელიგიის ფილოსოფია, როგორც რელიგიათა ქრისტიანული თეოლოგია	109
<i>ჟილ მარმასი</i>	
ჰეგელი და წარმართული რელიგიები: სად არის ჭეშმარიტება? სად არის საზღვარი? ...	135
<i>მიხეილ გოგატიშვილი</i>	
სახელმწიფოს კონსტრუირების რელიგიური პრინციპი ჰეგელის რელიგიის ფილოსოფიაში ...	161
<i>გიორგი ხუროშვილი</i>	
ბრუნო ბაუერისა და დავიდ ფრიდრიხ შტრაუსის დავა ჰეგელის რელიგიის კონცეფციის ინტერპრეტაციის შესახებ	185

ლალი ზაქარაძე	
შეგელის რელიგიის ფილოსოფია და რუსული სახელმწიფოს მონყოფის იდეა	203
ნორბერტ ვასცეკი	
შეგელის ჩინებული ინტერპრეტაცია ემილ ფაკენჰაიმის მიერ: „რელიგიური განზომილება შეგელის აზროვნებაში“ (1967 წ.)	219
რეზიუმეები ინგლისურ ენაზე	255
სახელთა საძიებელი	264
კრებულის ავტორები	272

Contents

Editor's Foreword	7
<i>Helmut Schneider</i>	
Hegel's First Lecture of Philosophy of Religion in Berlin, Summer Semester of 1821	11
<i>Giacomo Rinaldi</i>	
The Contemporary Relevance of Hegel's Philosophy of Religion	51
<i>Günter Kruck</i>	
Hegel's Philosophy of Religion. The Truth of Religion in Hegel's Early and Late Concepts of Religion	81
<i>Tom Kleffmann</i>	
Hegel's Philosophy of Religion as a Christian Theology of Religions	109
<i>Gilles Marmasse</i>	
Hegel and the Pagan Religions: What Truth, What Limits?	135
<i>Mikheil Gogatishvili</i>	
Religious Principle of Constructing the State in Hegel's Philosophy of Religion	161
<i>Giorgi Khuroshvili</i>	
The Dispute Between Bruno Bauer and David Friedrich Strauss Over the interpretation of Hegel's Religious Conception	185

Lali Zakaradze

**Hegel's Philosophy of Religion and the
Idea of Construction of the Russian State 203**

Norbert Waszek

**Emil Fackenheim's Outstanding Interpretation
of Hegel: *The Religious Dimension in Hegel's
Thought (1967)* 219**

Abstracts 255

Index 264

Notes on Contributors 274

პრეპულის ავტორები

მიხეილ გოგატიშვილი – ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა მიმართულებით.

ნორბერტ ვასცეკი – პარიზი VIII-ის უნივერსიტეტის პროფესორი გერმანული იდეების ისტორიის მიმართულებით (პარიზი, საფრანგეთი).

ლალი ზაქარაძე – შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის კავკასიური ფილოსოფიის განყოფილების გამგე.

თენგიზ ირემაძე – ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის დირექტორი. გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი.

ტომ კლეფმანი – სისტემური თეოლოგიის პროფესორი კასელის უნივერსიტეტის ევანგელური თეოლოგიის ინსტიტუტში (კასელი, გერმანია).

გიუნტერ კრუკი – მაინცის იოჰანეს გუტენბერგის უნივერსიტეტის დოგმატიკისა და ფუნდამენტური თეოლოგიის კათედრის პროფესორი, ფრანკფურტის რაბანუს მაურუსის კათოლიკური აკადემიის ფილოსოფიისა და თეოლოგიის კვლევითი მიმართულების ხელმძღვანელი (მაინცი/ფრანკფურტი, გერმანია).

ჟილ მარმასი – პუატიეს უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის გერმანული მეტაფიზიკისა და პრაქტიკული ფილოსოფიის ცენტრის დირექტორი (პუატიე, საფრანგეთი).

ჯაკობო რინალდი – ურბინოს უნივერსიტეტის პროფესორი თეორიული და მორალის ფილოსოფიის მიმართულებით (ურბინო, იტალია).

პელმუტ შნაიდერი – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის ფილოსოფიის ისტორიის განყოფილების გამგე. ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით.

გიორგი ხუროშვილი – ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის დირექტორის მოადგილე.

NOTES ON CONTRIBUTORS

- Prof. Dr. **Mikheil Gogatishvili** – Professor in Philosophy at New Georgian University (Poti, Georgia). Professor in Philosophy and Social Sciences at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia).
- Prof. Dr. **Tengiz Iremadze** – Professor in Philosophy at New Georgian University (Poti, Georgia). Director of the Archive of Caucasian Philosophy and Theology (New Georgian University). Professor in Philosophy and Social Sciences at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia). Director of the Institute of Philosophy and Social Sciences (Grigol Robakidze University).
- Assoc. Prof. Dr. **Giorgi Khuroshvili** – Associate Professor in Philosophy at New Georgian University, The Deputy Director of the Archive of Caucasian Philosophy and Theology at the same university (Poti, Georgia).
- Prof. Dr. **Tom Kleffmann** – Professor in Systematic Theology of the Institute of Evangelical Theology at the University of Kassel (Kassel, Germany).
- Prof. Dr. **Günter Kruck** – Professor of the Department of Dogmatics and Fundamental Theology at the Johannes Gutenberg University in Mainz. Director of Studies in Philosophy and Theology at the Catholic Academy Rabanus Maurus in the Haus am Dom in Frankfurt (Mainz/Frankfurt, Germany)
- Prof. Dr. **Gilles Marmasse** – Professor in Philosophy at the University of Poitiers. Director of the Center for German Metaphysics and Practical Philosophy at the same university (Poitiers, France).
- Prof. Dr. **Giacomo Rinaldi** – Professor of Theoretical and Moral Philosophy at the University of Urbino (Urbino, Italy).
- Prof. Dr. **Helmut Schneider** – Professor in Philosophy at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia). Head of the Department of History of Philosophy (Institute of Philosophy and Social Sciences). Professor in Philosophy at New Georgian University (Poti, Georgia).

Prof. Dr. **Norbert Waszek** – Professor of German (History of ideas) at the University of Paris VIII (Paris, France).

Prof. Dr. **Lali Zakaradze** – Professor in Philosophy at Shota Rustaveli State University (Batumi, Georgia). Head of the Department of Caucasian Philosophy at the Archive of Caucasian Philosophy and Theology at New Georgian University (Poti, Georgia).